

الگوی مدیریت بهره‌برداری از ظرفیت‌های سازمان اینترپل در مبارزه با جرایم و مجرمان^۱

حسن جوادی نیاکانی^۲

محمد رضا حسینی^۲

هادی شیرزاد^۳

بهادر امینیان^۵

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۹/۸/۱۰

تاریخ دریافت: ۹۹/۳/۳۱

فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا / سال پنجم / شماره هفدهم - تابستان ۱۳۹۹ * ۸۶-۶۱

چکیده

پدیده جهانی شدن در تمامی عرصه‌ها از جمله در عرصه امنیتی نیز وارد شده است و نهادهای مجری قانون در کشور قادر نخواهند بود به تنهایی از عهده تهدیدهایی نظیر مواد مخدر، تروریسم، پول شویی، قاچاق انسان و ... که جنبه جهانی یافته‌اند، برآیند و همکاری نیروهای امنیتی و پلیسی کشورهای مختلف در حل این معضلات، ضرورتی گریزناپذیر است؛ در این میان، شناخت و احصای دقیق و فنی ظرفیت‌های سازمان اینترپل، موضوع بسیار تعیین کننده‌ای در چگونگی همکاری با این سازمان بین‌المللی با توجه به قوانین و مقررات موجود در امر مبارزه با جرایم و مجرمان است. این پژوهش که با هدف دستیابی، احصا و رتبه‌بندی ظرفیت‌ها و تهیه الگو انجام پذیرفته است، از نظر هدف، کاربردی و توسعه‌ای و از لحاظ روش گردآوری اطلاعات، توصیفی - پیمایشی است و با نگاهی به سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ برای جمهوری اسلامی ایران با رویکرد آمیخته انجام پذیرفته است. در آغاز، پرسش‌نامه محقق ساخته که حاوی ۱۲۱ گویه است، بین خبرگان توزیع شد و از این میان، ۶۰ پرسش‌نامه قابل تجزیه و تحلیل حاصل گردید. اطلاعات جمع‌آوری شده پس از اعتبارسنجی تجزیه و تحلیل گردید و ظرفیت‌های استخراج شده با آزمون تی تک نمونه‌ای در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید و با آزمون فریدمن رتبه‌بندی شد. ۱۲۱ شاخص به همراه ۲۰ مولفه ظرفیت‌های سازمان اینترپل در ۶ بعد سامانه‌ای و فناوری، راهبردی، اطلاعاتی و عملیاتی، دیپلماسی و همکاری، حقوقی - پلیسی و آموزش مورد تأیید قرار گرفت و

۱. این مقاله برگرفته از رساله دکتری است.

۲. دانش‌آموخته دکتری تخصصی مطالعات امنیت ملی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول)

hasan.javadi1352@gmail.com

rezahsn88@gmail.com

hadishirzad@yahoo.com

bahaminian@hotmail.com

۳. دانشیار گروه امنیت ملی دانشگاه عالی دفاع ملی

۴. استادیار گروه فن‌آوری پژوهشکده علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا

۵. استادیار گروه روابط بین الملل دانشکده وزارت امور خارجه

مهم‌ترین ظرفیت، مطابق رتبه‌بندی ظرفیت‌های سازمان اینترپل در مبارزه با جرایم و مجرمان، متعلق به "ظرفیت سامانه‌ای و فناوریانه" و "راهبردی" است و این بدان معناست که سازمان اینترپل بر اساس یک رویکرد اطلاعات‌محور درصدد مقابله و مدیریت راهبردی جرایم و مجرمان در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی است.

واژگان کلیدی: اینترپل، ظرفیت، مدیریت بهره‌برداری، جرایم، مجرمان

مقدمه

یکی از رویدادهای مهمی که طی دو قرن گذشته در جامعه بشری به وقوع پیوسته‌است، فرامرز شدن چالش‌ها و فرصت‌هاست؛ به عبارت دیگر، طی دو قرن اخیر، همگان به این نتیجه رسیده‌اند که هیچ کشور و یا جامعه‌ای به تنهایی قادر به حل مشکلات خود و افزایش فرصت‌ها و استفاده از آنها نخواهد بود و همواره نیاز به نوعی همکاری و هماهنگی در میان جوامع مختلف وجود دارد؛ چراکه این همکاری‌ها برای حل و فصل مسائل لازم و راهگشا است. به تبع این تغییرات، در جهان امروز، هیچ کشوری نمی‌تواند ادعا کند که به تنهایی قادر به تأمین امنیت خود است و به عبارت دیگر، هیچ جزیره امنی در دریای متلاطم وجود ندارد (ظریف و سجادی‌پور، ۱۳۸۹: ۲۴). از اوایل قرن بیستم، به علت گسترش و پیچیدگی روزافزون جرایم به ویژه در کشورهای صنعتی و توسعه‌یافته و نیز سهولت مسافرت میان کشورها، فرار مجرمان افزایش یافته‌است و این امر، منجر به کاهش اقتدار ملی کشورها در سطوح مختلف گردیده‌است. پدیده جهانی شدن در تمامی عرصه‌ها از جمله امنیتی نیز وارد شده‌است و نهادهای مجری قانون کشوری قادر نخواهند بود به تنهایی از عهده تهدیدهایی نظیر مواد مخدر، تروریسم، پول‌شویی، قاچاق انسان و ... که جنبه جهانی یافته‌اند، برآیند و همکاری نیروهای امنیتی و پلیسی کشورهای مختلف در حل این معضلات، ضرورتی گریزناپذیر است و موفقیت در مقابله با این تهدیدهای جهانی، نیازمند راه‌کارهای بین‌المللی با مشارکت کشورها و سازمان‌های بین‌المللی است (یزدان فام، ۱۳۸۸). یکی از سازمان‌های بین‌المللی که از سال ۱۹۲۳ با هدف تضمین همکاری متقابل تمامی نهادهای مجری قانون در چارچوب قوانین موجود در کشورهای مختلف به منظور ایجاد همکاری در پیشگیری و مبارزه با جرایم و مجرمان ایجاد شده‌است، سازمان بین‌المللی پلیس جنایی (اینترپل) است. در اهمیت و ضرورت این پژوهش، همین بس که

در حال حاضر، با وجود عضویت جمهوری اسلامی ایران در این سازمان و پرداخت حق عضویت سالانه، ظرفیت‌های منحصربه‌فرد سازمان بین‌المللی پلیس جنایی هنوز به‌طور کامل مورد شناسایی و بهره‌برداری قرار نگرفته‌است؛ بنابراین، می‌توان گفت که طراحی الگویی مشخص و دقیق از این ظرفیت‌ها امری ضروری است که نتایج زیر را در پی خواهد داشت:

۱. دستیابی به شناخت دقیق و حرفه‌ای از ظرفیت‌های سازمان اینترپل؛
۲. افزایش سطح پیشگیری و مبارزه با جرایم از سطوح داخلی به سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی؛
۳. تبادل اطلاعات مطلوب و تخصصی میان کشورها و سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در محیط گسترده‌تر و با حضور بازیگران مختلف؛
۴. افزایش سطح تعاملات، هماهنگی و هم‌افزایی داخلی در مبارزه با جرایم و مجرمان؛
۵. افزایش توان دانشی به‌منظور افزایش شناخت مشترک و یکسان در بین نهادهای مختلف مجری قانون در سطح کشور و در نتیجه، افزایش بهره‌وری؛
۶. محدودیت دامنه فعالیت مجرمان و افزایش هزینه فعالیت‌های مجرمانه در نتیجه انجام کار مشترک و سیستمی در استفاده از ظرفیت‌های سازمان اینترپل در امر مبارزه با جرایم و مجرمان؛
۷. کاهش هزینه‌های مادی و معنوی مبارزه با جرایم و مجرمان در نتیجه افزایش همکاری بین‌المللی و منطقه‌ای.

این در حالی است که عدم ارائه یک الگوی مناسب جهت بهره‌برداری از ظرفیت‌های سازمان اینترپل در مبارزه با جرایم و مجرمان موجب بروز نتایج زیر خواهد شد:

۱. سطح مبارزه با جرایم داخلی باقی خواهد ماند و این امر باعث تقویت شبکه‌های مجرمان در مدیریت و تجارت جرم خواهد شد.
۲. با توجه به جرم‌خیز بودن و ناپایداری دولت‌هایی که در همسایگی جمهوری اسلامی ایران واقع شده‌اند، تهدیدهای برون‌مرزی در مبارزه با جرایم در مصادیقی نظیر مواد مخدر، تروریسم، بیوتروریسم، قاچاق انسان، پول‌شویی و ... افزایش خواهد یافت و این امر، امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را در آینده با تهدید جدی مواجه خواهد ساخت.
۳. سطح دانش در امر مبارزه با جرایم در سطح سنتی و داخلی باقی خواهد ماند و این امر، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در این خصوص را با مسائل زیادی مواجه خواهد ساخت که پاسخ‌گو نبودن راهبردها و برنامه‌ریزی‌های داخلی یکی از آنهاست.

۴. تعداد مجرمان و پیچیدگی جرایم در محاکم به‌طور سالانه افزایش خواهد یافت و در بسیاری از مواقع نیز سرنخ‌های جرایم به خارج از کشور می‌رسد؛ اما به‌دلیل ضعف در توسعه همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای قادر نخواهیم بود که به سرنخ‌های اصلی دسترسی پیدا نموده و ریشه این جرایم و مفاسد را از داخل و خارج به‌طور کامل قطع نماییم.

۵. نفوذ امنیتی - انتظامی کشور در حوزه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در مبارزه با جرایم کاهش یافته و کشورهای رقیب منطقه‌ای و بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران (نظیر ترکیه، عربستان، امارات متحده عربی، چین، هندوستان، روسیه، ژاپن، کره جنوبی، مالزی و ...) جای ایران را خواهند گرفت.

با عنایت به این موارد، پژوهش حاضر درصدد پاسخ به این سوال است که «الگوی مدیریت بهره‌برداری از ظرفیت‌های سازمان اینترپل برای استفاده پلیس بین‌الملل ناجا در مبارزه با جرایم و مجرمان چیست؟»

مبانی نظری تحقیق

نظریه‌های روابط بین‌الملل در سازمان‌های بین‌المللی

نظام بین‌الملل^۱ - که به‌ویژه از دهه‌های نخست سده بیستم به بعد، در ادبیات سیاست جهانی رواج یافت - یکی از مفاهیم و مباحث اصلی دانش روابط بین‌الملل را تشکیل می‌دهد. امروزه، بحث در خصوص سازمان‌های بین‌المللی به‌عنوان یکی از مباحث مهم در حوزه روابط بین‌الملل مورد توجه قرار گرفته است و حتی مطالعه سازمان‌های بین‌المللی به‌عنوان یک شاخه فرعی و یک رشته فرعی مجزا مورد توجه محافل دانشگاهی قرار گرفته است؛ بنابراین، پژوهشگرانی که به بررسی سازمان‌های بین‌المللی به‌عنوان یک واقعیت مهم نظام بین‌الملل می‌پردازند، اغلب با رهیافتی تاریخی و توصیفی به مطالعه این مفهوم می‌پردازند و به مبانی نظری و جایگاه این مفهوم در نظریات روابط بین‌الملل کمتر توجه می‌نمایند؛ این درحالی است که در مطالعه روابط بین‌الملل و مسائل امنیتی، نظریه‌های مختلفی مطرح است و هر کدام از نظریه‌های مزبور، به‌دلیل پیش‌فرض‌های هستی‌شناسانه و معرفت‌شناسانه، نظرات متفاوتی را در مورد مرجع امنیت، سرشت تهدیدها، بازیگران کلیدی عرصه امنیت بین‌المللی، متغیرهای اصلی در بروز تهدید، رفتار مورد انتظار از کنشگران و نیز سطح تحلیل، روش چارچوب‌بندی و مفهوم‌سازی

1. International System

از امنیت ارائه می‌نمایند که با اشاره به مباحث محوری هر کدام از آنها، تحول مفهوم امنیت و نحوه مواجهه با آن طرح خواهد شد.

جدول ۱. مهم‌ترین نظریه‌های حوزه بین‌الملل در استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی

ردیف	نظریه	محتوای نظریه
۱	واقع‌گرایی	تأکید این نظریه بر تهدید نظامی و واکنش شدید به وقایع می‌باشد.
۲	نو واقع‌گرایی	تأکید این نظریه نیز مانند واقع‌گرایان، تهدید نظامی و واکنش شدید به وقایع را در دستور کار خود دارد؛ با این تفاوت که این نو واقع‌گرایان به همکاری با سازمان‌های بین‌المللی به‌عنوان ابزاری در دست حکومت‌ها جهت تحمیل خواسته‌هایشان نظر دارند.
۳	لیبرالیسم	طبق این نظریه، برقراری صلح و امنیت در جهان، از طریق همکاری و گسترش حکومت‌ها به دست می‌آید.
۴	نئولیبرالیسم	تأکید این نظریه برای ایجاد امنیت و حفظ صلح این است که باید رفتار دولت‌ها مهار شود و این امر با ایجاد نهادها و سازمان بین‌المللی حاصل می‌شود.
۵	سازه‌نگاری	بر اساس این دیدگاه، ساختارهای بنیادین روابط بین‌الملل "اجتماعی" هستند نه "مادی" و با این نظریه که ساختار تنها شامل توانمندی‌های مادی می‌شود، مخالفند. آنها بر اهمیت ساختار اجتماعی تأکید می‌ورزند و آن را با عبارت‌هایی مانند دانش و اقدامات مشترک و نیز توانمندی‌های مادی تعریف می‌کنند.

<p>نظریه انتقادی، نظریه‌ای درباره تشخیص ساختارهای سلطه و تلاش برای ویران ساختن این ساختارها و رهایی بخشیدن به محرومان است. دغدغه اصلی این نظریه، آشکارسازی روابط پنهان و ظالمانه قدرت و سلطه در سیاست و اقتصاد جهانی است و توسط قدرت‌های سیطره‌طلب مانند نظام سرمایه‌داری آمریکا بر کشورهای فقیر جنوب اعمال می‌شود.</p>	<p>انتقادی</p>	<p>۶</p>
<p>این نظریه، نوع جدیدی از سیاست مسئولانه جهانی است و به‌گونه‌ای طراحی شده‌است که بتواند پاسخ بی‌عدالتی جهانی، فقر و فشارهای زیست‌محیطی و نیز حقوق بشر، حقوق اقلیت‌ها، دموکراسی، امنیت افراد و گروه‌ها را که مسائل عمده جهانی و همچنین، مهم‌ترین دغدغه‌های تقریباً تمامی کشورها هستند، بدهد. بر این اساس، تفکر جهانی، به جای اندیشیدن به منافع ملی یا حتی بین‌المللی، منجر به اتخاذ تصمیم‌ها و انجام اقدامات موثری خواهد شد تا با خطراتی که امنیت را در جامعه جهانی فعلی تهدید می‌کند، به مقابله برخیزد.</p>	<p>جامعه جهانی</p>	<p>۷</p>
<p>نظریه اسلامی روابط بین‌الملل را در چارچوب رویکرد تکثرگرایی تأسیسی می‌توان چنین تعریف کرد: مجموعه‌ای از گزاره‌های منطقی هم‌ساز و مرتبط مبتنی بر پیش‌فرض‌های برگرفته از منابع و معارف اسلامی به روش تجربی، عقلی، شهودی و نقلی که دیدگاه و نظریه نظام‌مند و دقیقی را در مورد روابط و نظم بین‌الملل بیان می‌دارد.</p>	<p>اسلامی</p>	<p>۸</p>

نظریه اسلامی روابط بین‌الملل بر گفتمانی مبتنی است که مفاهیمی چون جمع‌گرایی، گذشت و ایثار، مسئولیت متقابل، برابری، انفاق، هم‌زیستی مسالمت‌آمیز، دست‌گیری از محرومان، احسان به هم‌نوع و احترام و فروتنی جزو اصول بنیادین آن محسوب می‌شود. اسلام تمامی خاص‌گرایی‌ها و برتری‌جویی‌های ناشی از قدرت، ثروت، ملیت، قومیت، رنگ، نژاد، طبقه و جایگاه اجتماعی را نفی می‌کند و تنها امتیاز ایمان و تقوا (یعنی نزدیکی بیشتر به

مبدأ هستی) را به‌عنوان طراز فضیلت و برتری ابنای بشر از یکدیگر قرار می‌دهد: «إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُمْ؛ همانا گرامی‌ترین شما نزد خدا، با تقواترین شماست». نظام جهانی آرمانی اسلام، نظامی فراگیر است که اصالت هیچ‌یک از پدیده‌های صناعی مانند دولت‌ها یا مرزهای جغرافیایی را به رسمیت نمی‌شناسد و فقط بر معیار عقیده تأکید می‌ورزد؛ یعنی انسان‌ها در هر کجای جهان یا از هر رنگ و نژادی که باشند، در صورت گرویدن به آیین اسلام، شهروند دولت جهانی به شمار می‌آیند (سعیدی، ۱۳۹۴). در این پژوهش، با توجه به نظریات توضیح داده‌شده در حوزه روابط بین‌الملل، در توسعه همکاری با کشورها و نهادهای بین‌المللی و با توجه به توصیه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در بیانیه گام دوم، نظریه اسلامی روابط بین‌الملل مورد تأکید قرار گرفته است.

الگو یا مدل

در توضیح رابطه میان الگو و مدل باید گفت که اصطلاح انگلیسی "الگو" توسط جامعه‌شناسان فرانسوی به شکل "مدل" به کار گرفته شده است. در تعریف مدل و الگو، بسیاری از افراد تفاوتی بین این دو مفهوم قائل نشده‌اند و آنها را معادل یکدیگر قلمداد می‌کنند (منوریان، ۱۳۹۴: ۱۹۰). به‌طور کلی، مدل یا الگو طرحی است که از واقعیت گرفته شده است و روابط بین عوامل اصلی را نشان می‌دهد و می‌توان از آن برای پیش‌بینی و تصمیم‌گیری استفاده کرد. همواره می‌توان مدلی از سیستم موردنظر ایجاد کرد و سپس به کمک آن نتایجی را که از تصمیمات گوناگون در سیستم حاصل می‌شود، مورد مذاقه قرار داد. یکی از هدف‌های مدل‌سازی، ساده‌کردن و نشان‌دادن اجزا و عناصر اصلی و موردنیاز یک سیستم است (منوریان، ۱۳۹۴: ۱۹۱).

الگوی مدیریت بهره‌برداری

الگوی مدیریت بهره‌برداری، طرحی مشتمل بر مجموعه‌ای به هم پیوسته از ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی از ظرفیت‌های سازمان اینترنتی در مبارزه با جرایم و مجرمان است که نهادهای ملی مجری قانون در کشور را قادر می‌سازد تا از این ظرفیت‌ها در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی به صورت هدفمند و حرفه‌ای بر اساس مأموریت‌های مشترک به منظور حفظ و تأمین منافع و امنیت ملی بهره‌برداری نمایند (محقق ساخته).

سازمان بین‌المللی پلیس جنایی (اینترپل)^۱

اینترپل یکی از سازمان‌های شناخته‌شده بین‌المللی است که براساس تشریک‌مساعی و همکاری متقابل دولت‌ها به منظور مبارزه با جرایم و مجرمان بین‌المللی جهت برقراری نظم و امنیت عمومی کشورها و استقرار عدالت شکل گرفته است (عباسی، ۱۳۷۴: ۱۳).

ظرفیت

منظور از "ظرفیت"، توانایی افراد، سازمان‌ها و جوامع در ایفای وظایف، حل مسائل، هدف‌گذاری و تحقق اهداف است. ظرفیت مبنای اصیل، لازم و بی‌بدلیل قدرت است و به توانایی سیستم اجتماعی در دستیابی به منافع و اهدافش معنا می‌شود (دانایی فرد و دیگران، ۱۳۹۴).

پلیس بین‌الملل ناجا

ایران یکی از اعضای قدیمی سازمان بین‌المللی پلیس جنایی به‌شمار می‌رود و فعالیت خود را از ۱۹۲۶ م. آغاز نموده است. اینترپل تهران بعد از ادغام نیروهای انتظامی و تشکیل نیروی انتظامی واحد با توجه به اهمیت وظایف محوله به‌صورت یک اداره کل تحت تابعیت معاونت تحقیقات و کشف جرایم وقت ناجا سازماندهی شد. از مردادماه سال ۱۳۷۷ نیز با صلاحیت مستقل مسئولان ناجا، ساختار سازماندهی اداره کل گسترش یافته و به‌صورت یک اداره کل مستقل با پنج اداره تخصصی، انجام وظایف محوله را عهده‌دار شد (مخدوم، ۱۳۸۷: ۹۵-۹۷) و در سال ۱۳۹۸ این اداره کل تبدیل به یکی از پلیس‌های تخصصی ناجا گردید. بی‌شک، گسترش ساختار سازمانی اینترپل تهران طی سالیان اخیر، نشان‌دهنده اهمیت نقش اینترپل در مبارزه برضد جرایم و توجه مسئولان به این امر مهم است. در حال حاضر، اینترپل تهران تنها کانال ارتباطی رسمی مراجع انتظامی و قضایی داخل کشور با خارج از کشور در خصوص ردیابی، شناسایی و دستگیری مجرمان و همچنین، استفاده از توانمندی‌های آن برای سایر نهادهای ملی مجری قانون محسوب می‌شود.

اهداف و ساختار سازمان پلیس جنایی بین‌الملل

طبق ماده ۲ اساس‌نامه سازمان اینترپل، اهداف این سازمان به شرح زیر است:

۱. تأمین و توسعه حداکثر امکان همکاری متقابل بین اداره‌های پلیس جنایی کشورهای عضو، با توجه به روح اعلامیه جهانی حقوق بشر و در چارچوب محدودیت‌ها و قوانین و مقررات

1. Interpol

کشورهای یاد شده؛

۲. تأسیس و توسعه کلیه مؤسسه‌هایی که جهت پیشگیری از وقوع جرایم عمومی ضروری است.

شکل ۱. اهداف سازمان اینترپل (گزارش سازمان اینترپل ۲۰۱۷)

ارکان سازمان پلیس جنایی بین‌الملل

ماده ۵ اساس‌نامه سازمان اینترپل (۲۰۱۶) ارکان این سازمان را به این شرح معرفی می‌کند: «اینترپل نهادی است متشکل از مجمع عمومی، کمیته اجرایی، دبیرخانه کل، دفاتر ملی مرکزی، مشاوران و کمیسیون نظارت بر فایل‌ها».

ظرفیت‌های سازمان اینترپل در مبارزه با جرایم و مجرمان

سازمان اینترپل از مجریان قانون در کشورهای عضو برای کسب دانش، مهارت حرفه‌ای و بهترین شیوه‌های موردنیاز برای حل چالش‌های امروزی حمایت می‌کند و در نظر دارد که به‌طور مداوم، مهارت‌های لازم را به‌همراه ابزارهای مناسب در اختیار افسران مجری قانون قرار دهد تا به‌وسیله آن، در کمترین زمان ممکن، نسبت به پیشگیری یا مقابله در برابر جرایم و مجرمان اقدام لازم را به عمل آورند. این سازمان از سال ۲۰۰۴م، اقدام مهم و قابل‌توجهی را

عملیاتی نمود و آن، ایجاد سامانه ارتباط جهانی اینترنتی بود (جی مارتا، ۱۳۹۳: ۱۱۶). بر اساس مطالعه صورت گرفته توسط پژوهشگران و مصاحبه با خبرگان این حوزه، این ظرفیت‌ها در شش دسته به شرح زیر طبقه‌بندی گردیده است:

۱. ظرفیت سامانه‌ای و فناوریانه

بر اساس ماده یک قوانین پردازش اطلاعات سازمان اینترنتی «به تمامی منابع عمده ساختارمند و نرم‌افزارهای مورد استفاده توسط سازمان اینترنتی و زیرساخت ارتباطی که جهت پردازش اطلاعات در راستای همکاری‌های بین‌المللی پلیس انجام می‌شود، سامانه گفته می‌شود» (قانون پردازش اطلاعات، ۲۰۱۶: ۶)؛ بدین منظور، سازمان اینترنتی طی سال‌های گذشته و براساس پایش محیطی و نیز راهبردها و برنامه‌های عملیاتی خود، سامانه‌های هوشمند و به‌روز را به تناسب اهداف مأموریتی خود در جهت پیشگیری و مبارزه با جرایم و مجرمان در سطوح مختلف (ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی) ساماندهی نموده است و در اختیار کشورهای عضو سازمان اینترنتی قرار داده است که مهم‌ترین و پرکاربردترین آنها به قرار زیر است:

۱. سامانه ارتباطی جهانی اینترنتی^۱: سامانه‌ای است که به صورت ۲۴ ساعته در هفت روز هفته، در یک بستر امن و سریع، شرایط لازم را برای کشورهای عضو برای تبادل اطلاعات موردنیاز فراهم می‌آورد؛

۲. سامانه آی‌لینک^۲: به افسران پلیس کشورهای عضو این توانایی را می‌دهد تا با استفاده از این سامانه، تمامی بانک‌های اطلاعاتی موجود در سازمان را بررسی و در خصوص موضوع ویژه، مطالب را به همراه تحلیل ارائه نمایند؛

۳. سامانه آی‌چک‌ایت^۳: این سامانه ضمن ثبت اطلاعات لازم در خصوص جعل، سرقت و اسناد و مدارک مسافرتی گمشده مانند گذرنامه، با داشتن اطلاعات تمامی اعضا در این خصوص - که بیش از ۴۰ میلیون سند است - اطلاعات لازم را در مبادی مرزی (آبی، خاکی و هوایی) در اختیار کشورهای عضو قرار می‌دهد؛

۴. آی‌آرمز^۴: این سامانه هوشمند و پیشرفته مربوط به ثبت، ردیابی و مدیریت قاچاق اسلحه می‌باشد که در آن، کشورها ضمن ثبت اطلاعات موردنظر خود، از اطلاعات موجود در پایگاه‌های مربوط، در جهت مبارزه با قاچاقچیان اسلحه استفاده می‌نمایند؛

1. Interpol Global Communication System
2. I-link System
3. I-Check it System
4. Illicit Arms Records & Tracing Management System (IARMS)

۵. سامانه اعلان‌های اینترپل^۱؛

۶. سامانه بخشنامه‌های اینترپل^۲: به‌وسیله سامانه‌های اعلان‌های اینترپل و بخشنامه‌های اینترپل، کشورها قادر به صدور اعلان‌های رنگی (قرمز، آبی، سبز، مشکی، زرد، نارنجی و بنفش) خواهند بود که هر یک به ترتیب، در خصوص مجرمان تحت تعقیب، جمع‌آوری اطلاعات در خصوص مظنونین، هشدار به کشورها در خصوص مجرمان خطرناک، اجساد مجهول‌الهویه، هشدار نسبت به تهدیدهای بالقوه و نیز اعلان شگردهای جدید کاری مجرمان، اطلاعات لازم را در اختیار کشورهای عضو قرار می‌دهند؛

۷. سامانه خودکار شناسایی آثار انگشت^۳: اینترپل کشورها قادر به جستجو در این سامانه و نیز به اشتراک‌گذاری اطلاعات مربوط به کشور خود بدین منظور می‌باشند.

۲. ظرفیت اطلاعاتی - عملیاتی

دستگاه‌های مجری قانون از طریق سامانه‌های ارتباطی به پایگاه‌های اطلاعاتی اینترپل دسترسی دارند و از اطلاعات موجود در زمینه تحقیقات جنایی و کشف و پیشگیری از وقوع جرم بهره می‌گیرند. دبیرخانه کل اینترپل اقدام به گسترش پایگاه‌های اطلاعاتی جهانی نموده‌است که این پایگاه‌ها حاوی اطلاعات کلیدی مانند اسامی مجرمان، افراد تحت تعقیب، اثر انگشت، تصویرها، بانک DNA، اسناد مسافرتی مفقوده و مسروقه و اعلان‌های اینترپل است و اینترپل امکان دسترسی به این پایگاه‌های اطلاعاتی را برای تمامی اعضای خود فراهم نموده‌است تا با چینش اطلاعات در کنار هم (مانند تکه‌های جورچین) تحقیقات جنایی را تسهیل و همکاری‌های بین‌المللی را گسترش دهند (گزارش سالانه سازمان اینترپل^۴، ۲۰۱۷: ۸).

۳. ظرفیت حقوقی - پلیسی

یکی از مهم‌ترین کارویژه‌های سازمان اینترپل، ارائه معاضدت‌های حقوقی و پلیسی به کشورهای عضو است. در واقع، هدف از تأسیس این سازمان به‌عنوان یکی از سازمان‌های بین‌المللی، همکاری متقابل کشورها به‌منظور مبارزه با جرایم بین‌المللی و برقراری نظم و امنیت عمومی از طریق همکاری و تبادل اطلاعات بین پلیس کشورهای مختلف دنیا است. با وجود تفاوت‌های حاکم بر ساختارهای داخلی کشورهای مختلف، حساسیت دولت‌ها به اصول حاکمیتی خود و

1. Interpol Notices System
2. Interpol Diffusions System
3. Automated Fingerprint Identification System (AFIS)
4. Interpol Annual Report

تمایل کشورها در حفظ منافع مشترک در سطوح ملی و بین‌المللی، جامعه جهانی، بیش‌ازپیش، به انجام معاضدت حقوقی و پلیسی علاقه‌مند گردیده‌است. امروزه، حیطة امنیت کشورها فقط محدود به گستره داخلی مرزهای آنها نیست بلکه به واسطه توسعه فناوری، تسهیل شرایط حمل‌ونقل و کمرنگ‌شدن مرزها، بسیاری از مجرمان پس از ارتکاب جرم از کشور محل رویداد جنایت گریخته و از اعمال قانون برضد خود جلوگیری می‌نمایند؛ براین‌اساس، اهمیت ارائه معاضدت‌های حقوقی و پلیسی اینترپل به کشورهای عضو، به‌خصوص در زمینه استرداد مجرمان به‌عنوان یکی از طرق تضمین امنیت و تحقق عدالت در سطوح ملی و بین‌المللی محسوب می‌شود. معاضدت‌های حقوقی اینترپل در قالب مواردی چون استرداد مجرمان، تأمین ادله و اطلاعات و اسناد، اجرای احکام کیفری و انتقال محکومان به حبس، بازرسی اشیاء و اماکن، ابلاغ اوراق قضایی و تشخیص منشأ و ردیابی اموال حاصل از جرم و ضبط و مصادره آنها در مقام اثبات جرم به منصفه ظهور می‌رسد (جی‌مارتا، ۱۳۹۳: ۱۵۰).

۴. ظرفیت دیپلماسی و همکاری

سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای به‌منظور گسترش مناسبات و روابط خود با کشورهای عضو، از ظرفیت دیپلماسی و همکاری به‌منظور تسهیل و تسریع در روند تخصصی امور و همچنین، استانداردسازی اقدام‌های موردنیاز بهره می‌گیرند (ظریف و سجادی‌پور، ۱۳۸۹: ۲۴). سازمان اینترپل به‌دلایل فرامرزی‌شدن تهدیدها و فرصت‌ها، نارسایی راه‌حل‌های منفرد در مبارزه با جرایم و مجرمان و حل‌وفصل اختلاف میان کشورها، از ظرفیت دیپلماسی و همکاری در ابعاد دو و چند جانبه حسب مورد با کشورها، سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی به‌صورت کاملاً حرفه‌ای و منظم در موضوعاتی نظیر برگزاری نشست‌های تخصصی و عملیات‌ها، بازدیدهای تخصصی و فنی در جهت گسترش همکاری‌های فراملی استفاده می‌نماید.

۵. ظرفیت آموزشی

در پی درخواست‌های زیاد کشورهای عضو برای گسترش آموزش در سال ۲۰۰۷م. آموزش به‌عنوان یکی از کارکردهای اصلی سازمان به‌رسمیت شناخته‌شد؛ چراکه یکی از مهم‌ترین مأموریت‌های اینترپل، تقویت همکاری‌های بین‌المللی پلیسی است و بدین‌ترتیب، با توجه به ظهور جرایم پیچیده و نوین، ارتقای سطح تأثیرگذاری عملیاتی و افزایش مهارت و ظرفیت اینترپل در کشورهای عضو، به یکی از اهداف مهم این سازمان مبدل گردیده‌است. براین‌اساس،

تأکید بر آموزش، یکی از اهداف مهم برای رسیدن به اجرای برنامه‌های حرفه‌ای و عملیاتی برای مجریان قانون در راستای راهبردهای این سازمان قلمداد می‌شود. براین اساس، سازمان اینترپل، آموزش‌های خود را به دو صورت حقیقی و مجازی برای کشورهای عضو برگزار می‌نماید (گزارش سالانه سازمان اینترپل، ۲۰۰۷: ۱۰).

۶. ظرفیت راهبردی

یکی دیگر از ظرفیت‌های مهم سازمان اینترپل، راهبردهای این سازمان است. آخرین چارچوب راهبردی چهارساله این سازمان برای ۲۰۲۰-۲۰۱۷ م. تنظیم شده است و چشم‌انداز تهیه شده برای سازمان، "اتصال پلیس برای دنیایی امن‌تر" می‌باشد و مأموریت آن "پیشگیری و مبارزه با جرم از طریق همکاری منسجم و نوآوری در مسائل پلیسی و امنیتی" معرفی شده است و ارزش‌های مشخص شده برای آن نیز عبارتند از "احترام"، "یکپارچگی"، "تعالی"، "کارگروهی" و "نوآوری".

سازمان اینترپل برای سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۰ م. پنج هدف کلان راهبردی را به‌عنوان نقشه‌راه تنظیم نموده است که به‌ترتیب عبارتند از: خدمات‌رسانی به‌عنوان یک مرکز اطلاع‌رسانی جهانی، انتقال توانایی و قابلیت‌های پلیسی، هدایت روش‌های خلاقانه بین‌المللی در حوزه پلیسی، به‌نهایت رساندن نقش سازمان اینترپل برای معماری امنیت جهانی همراه موضوع‌های راهبردی، و تثبیت منابع و نظارت بر ساختارها با هدف دستیابی به عملکرد عملیاتی و منسجم (چارچوب راهبردی سازمان اینترپل، ۲۰۱۷).

پیشینه تحقیق

با توجه به موضوع تحقیق، بررسی‌های مختلفی روی پژوهش‌های علمی مرتبط با موضوع صورت پذیرفت که در زیر به برخی از مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود:

زرنگار (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان "نقش اینترپل در تأمین امنیت بین‌الملل و تحقق عدالت کیفری با تأکید بر نحوه تعامل آن با پلیس بین‌الملل ناجا" که در پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا انجام شده است، یک ارزیابی کلی از ساختار و سازمان اینترپل در مبارزه با جرایم بین‌المللی نظیر نسل‌کشی، جرایم جنگی، تروریسم، جرایم مالی و همچنین، معاضدت‌های حقوقی و پلیسی در استرداد مجرمان و نحوه تعامل پلیس بین‌الملل ناجا را با این سازمان بین‌المللی مورد ارزیابی توصیفی قرار داده است.

غفاری (۱۳۸۷) در رساله دکتری خود با عنوان "نقش سازمان پلیس جنایی بین‌المللی در امنیت اجتماعی کشورهای عضو (با تأکید بر راهبرد جمهوری اسلامی ایران)" در دانشگاه عالی دفاع ملی، با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی تلاش نموده‌است تا وضعیت اینترپل تهران را آسیب‌شناسی نماید و در آخر نیز مسائل مربوط به استرداد را دنبال نموده‌است.

استاک‌جی (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان "دیدگاه‌های اینترپل در ساخت جامعه آموزشی در سطح بین‌الملل" که در نشریه پژوهشی نیروهای مجری قانون اروپا به چاپ رسیده‌است، نقش و ظرفیت اینترپل را در آموزش نهادهای مجری قانون، ارائه و تسهیل آموزش‌های تخصصی تشریح نموده‌است. محقق در این تحقیق، نیاز به تبادل منظم و پایدار بهترین روش‌ها و دانش در بین متخصصان این حوزه و همچنین، به اشتراک‌گذاری مربیان و امکانات ویژه را مطرح و تأکید نموده‌است که هماهنگی بین‌المللی در آموزش مدیریت پلیس، کلید همکاری جهانی است.

یاکوب (۲۰۱۳) در مقاله‌ای با عنوان "اهمیت همکاری‌های بین‌المللی پلیس" بیان داشته‌است که همکاری‌های پلیس بین‌الملل نیازمند فعالیت‌هایی مانند مطالعات بین‌المللی برای شناسایی درست تهدید، هماهنگی عمل، تبادل اطلاعات، هماهنگ‌سازی قوانین در امور جنایی، انجام اقدامات رویه‌ای که توسط کمیسیون‌های حقوقی درخواست می‌شود و تبادل اطلاعات عملیاتی و همکاری مستقیم بین نیروهای پلیس است.

بیات و پیرعلی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان "جرایم سازمان یافته ملی و نقش اینترپل در مقابله با آن" بیان داشته‌اند که سازمان‌های مجرمانه با استفاده از فرصت‌های به‌دست‌آمده از پدیده جهانی شدن و با بهره‌گیری از امکانات و خلأهای موجود در فضای اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و قانونی در جوامع مختلف، شبکه‌هایی بین‌المللی را تشکیل داده‌اند و با استفاده از ثروت، قدرت و نفوذ خویش به سازمان مجرمانه خود پوشش حفاظتی بخشیده‌اند؛ بنابراین، مبارزه موثر با جرایم سازمان یافته نیازمند تقویت و تجهیز کارآمد دستگاه‌های قضایی و پلیسی از طریق اتخاذ سیاست‌ها و راهبردهای اجرایی و ارتباط‌ها و همکاری‌های بین‌المللی با سازمان اینترپل است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد طرح تحقیقاتی "پژوهش آمیخته اکتشافی ترتیبی" (کرسول، ۲۰۱۴: ۲۰۸) برای دستیابی به ظرفیت‌های سازمان اینترپل انجام پذیرفته‌است. در این پژوهش، با توجه به ماهیت موضوع و اهداف موردنظر، در مرحله نخست، به بررسی مطالعات

کتابخانه‌ای و اسناد پرداخته‌شد و در مرحله دوم - یعنی در مرحله پژوهش کیفی - مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با خبرگان به روش افقی‌سازی تحلیل‌محتوا شد و نتیجه آن در آمیزه‌ای با بررسی‌های روشمند اسناد و مدارک بررسی‌شده مرحله اول، مورد ارزیابی کمی قرار گرفت؛ به این طریق که بر مبنای خروجی حاصل از مطالعات اسنادی و مصاحبه، گزاره‌های موردنظر برای طراحی ابزار سنجش در مطالعه کمی فراهم شد. پرسش‌نامه محقق‌ساخته شامل ۱۲۱ سوال در قالب ۶ بعد و ۲۰ مولفه طراحی و در جامعه آماری موردنظر توزیع و تعداد ۶۰ پرسش‌نامه قابل‌تحلیل جمع‌آوری گردید و نتایج آن از طریق آزمون‌های آماری با استفاده از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس. تحلیل شد. درنهایت، ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های موردنظر احصا و پس از تحلیل، با نرم‌افزار اسمارت پی.ال.اس. ۳. ظرفیت‌های موردنظر سازماندهی شد.

یافته‌های پژوهش

شاخص‌های توصیفی برای متغیرهای ظرفیت‌ها بر اساس جدول شماره ۱ به قرار زیر است:

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی برای همه متغیرهای تحقیق

نتیجه ارزیابی	شاخص‌های نرم‌الیتی		انحراف معیار	میانگین	میانگین	متغیرهای تحقیق
	کشیدگی	چولگی				
خیلی خوب	۱۰/۰۱۵	-۲/۴۰۳	۰/۵۷۴	۴/۵۳۱	۴/۴۱۱	سامانه‌ای و فن‌آورانه
خیلی خوب	۶/۷۵۸	-۱/۸۷۲	۰/۰۹۵	۴/۵۴۵	۴/۷۱۴	اطلاعاتی و عملیاتی
خیلی خوب	۲/۵۲۶	-۱/۱۳۲	۰/۶۴۱	۴/۲۷۵	۴/۲۳۸	حقوقی - پلیسی
خیلی خوب	۱/۴۸۰	-۰/۹۷۴	۰/۶۴۹	۴/۲۵۰	۴/۱۹۸	آموزش

خیلی خوب	۱/۶۷۱	-۱/۰۷۶	۰/۷۵۹	۴/۲۷۳	۴/۷۷۱	دیپلماسی و همکاری
خیلی خوب	۱/۲۸۰	-۱/۱۰۷	۰/۷۰۶	۴/۳۵۰	۴/۲۷۶	راهبردی
خیلی خوب	۳/۶۳۱	-۱/۶۹۵	۰/۵۶۵	۴/۶۴۳	۴/۵۲۵	سامانه شبانه‌روزی اینترنتی
خیلی خوب	۸/۷۵۶	-۲/۲۸۸	۰/۶۰۶	۴/۶۵۰	۴/۴۸۵	سامانه آی لینک
خیلی خوب	۱۲/۰۰۱	-۲/۷۸۱	۰/۶۶۶	۴/۷۰۰	۴/۵۰۰	سامانه آی چک‌ایت
خیلی خوب	۵/۳۸۴	-۱/۶۸۸	۰/۷۰۲	۴/۳۳۳	۴/۳۰۳	سامانه آی آرمرز
خیلی خوب	۳/۶۹۷	-۱/۴۴۸	۰/۶۳۵	۴/۵۰۰	۴/۴۰۰	سامانه آثار انگشتان
خیلی خوب	۳/۴۸۶	-۱/۴۵۱	۰/۶۸۱	۴/۴۴۴	۴/۳۵۶	سامانه اعلان‌های اینترنتی
خیلی خوب	۶/۵۸۰	-۱/۹۰۶	۰/۶۶۲	۴/۳۷۵	۴/۳۱۰	سامانه بخشنامه‌های اینترنتی
خیلی خوب	۸/۹۴۷	-۲/۲۵۰	۰/۵۷۵	۴/۷۵۰	۴/۵۲۵	پایگاه‌های اطلاعاتی

خدمات پشتیبانی عملیاتی	۴/۲۸۷	۴/۲۰۰	۰/۷۱۱	-۱/۰۷۹	۱/۸۹۴	خیلی خوب
مصادیق معاضدت قضایی در پرتو اسناد بین‌المللی	۴/۲۱۵	۴/۱۲۵	۰/۷۳۶	-۰/۷۱۸	۰/۲۲۴	خیلی خوب
اصول و اهداف معاضدت‌های حقوقی - پلیسی	۴/۱۴۳	۴/۰۰۰	۰/۶۸۸	-۰/۴۱۳	-۰/۲۴۵	خیلی خوب
مصادیق معاضدت‌های حقوقی - پلیسی	۴/۳۳۲	۴/۵۰۰	۰/۷۲۳	-۱/۷۱۶	۴/۳۹۷	خیلی خوب
آموزش‌های مجازی	۴/۷۰۱	۴/۰۰۰	۰/۹۲۷	-۰/۵۹۲	۰/۲۴۸	خیلی خوب
آموزش‌های غیرمجازی	۴/۲۹۰	۴/۲۰۰	۰/۶۷۹	-۰/۹۳۳	۰/۹۰۲	خیلی خوب
فرامرزی شدن تهدیدها و فرصت‌ها	۴/۲۷۰	۴/۲۰۰	۰/۷۱۰	-۱/۴۶۷	۴/۴۶۵	خیلی خوب

کارکردهای دیپلماسی و همکاری	۴/۰۰۱	۴/۳۳۳	۰/۸۶۲	-۰/۷۷۴	-۰/۰۶۶	خیلی خوب
خدمات رسانی سازمان اینترنتی به عنوان یک مرکز اطلاع رسانی برای همکاری مجریان قانون	۴/۲۶۳	۴/۴۰۰	۰/۷۱۷	-۰/۸۹۲	۰/۴۶۸	خیلی خوب
انتقال توانایی و قابلیت های پلیسی	۴/۳۳۳	۴/۴۰۰	۰/۷۳۹	-۱/۲۹۳	۲/۰۳۴	خیلی خوب
ارائه چارچوب مشخص همکاری برای تبادل اطلاعات در روندهای آتی	۴/۲۷۵	۴/۳۰۰	۰/۶۹۶	-۰/۷۹۷	۰/۴۸۳	خیلی خوب
به حداکثر رساندن نقش اینترنتی برای معماری امنیت جهانی	۴/۲۳۲	۴/۳۵۰	۰/۸۳۸	-۱/۲۴۲	۱/۴۴۳	خیلی خوب

مقادیر آمار توصیفی و شاخص‌های مرکزی، از جمله میانگین، میانه، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی برای هر کدام از مولفه‌ها در جدول شماره ۱ گزارش شده‌است. با توجه به مقیاس متغیرهای تحقیق (طیف لیکرت) شاخص‌های مرکزی و پراکندگی برای متغیرهای تحقیق محاسبه شده‌است. هرچقدر مقادیر میانگین متغیرهای الگو بالاتر باشند، وضعیت ارزیابی متغیر، مطلوب‌تر و رضایت‌بخش‌تر است. همچنین، چولگی و کشیدگی نزدیک به صفر، حاکی از طبیعی بودن توزیع داده‌ها است.

یافته‌های استنباطی نشان‌دهنده بارهای عاملی معرف ابعاد تحقیق، در جدول شماره ۲ نشان داده شده‌است.

جدول ۲. نتایج مقادیر بار عاملی

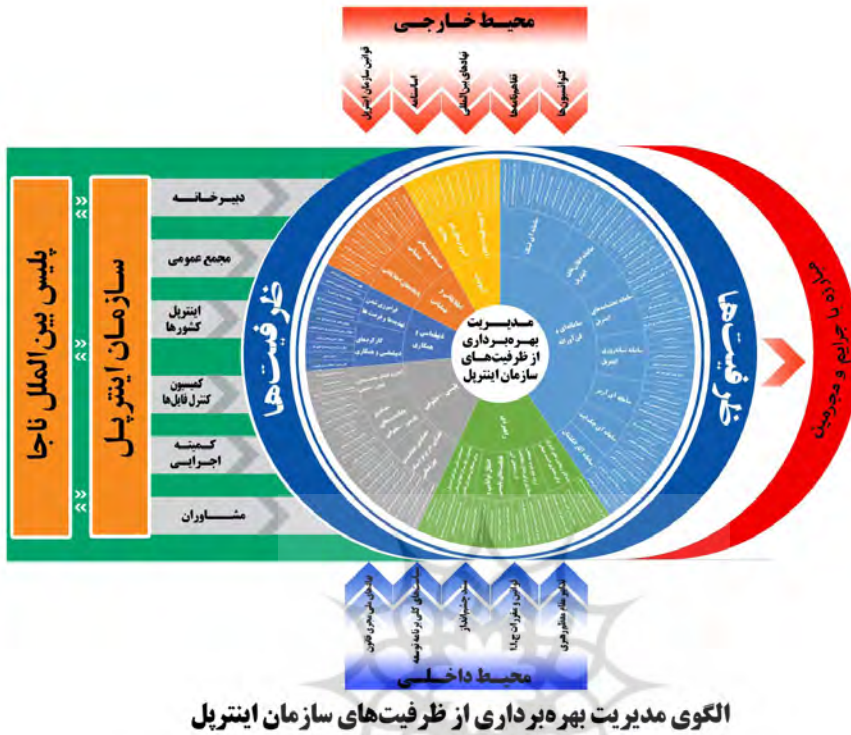
بار عاملی مرتبه اول	مؤلفه‌ها	بار عاملی مرتبه دوم	ابعاد	ردیف
۰/۹۴۲	سامانه آی چک‌ایت	۰/۹۲۱	سامانه‌ای و فناورانه	۱
۰/۹۰۴	سامانه بخشنامه‌های اینترنتی			
۰/۹۰۵	سامانه آی لینک			
۰/۹۰۲	سامانه‌ای آرمز			
۰/۸۵۶	سامانه شبانه‌روزی اینترنتی			
۰/۸۸۸	سامانه اعلان‌های اینترنتی			
۰/۸۶۰	سامانه آثار انگشتان			

۰/۹۶۷	انتقال توانایی و قابلیت‌های پلیسی	۰/۸۹۳	راهبردی	۲
۰/۹۵۱	ارائه چارچوب مشخص همکاری برای تبادل اطلاعات در روندهای آتی			
۰/۹۳۸	خدمات رسانی سازمان اینترنتی به عنوان یک مرکز اطلاع رسانی برای همکاری مجریان قانون			
۰/۹۳۵	به حداکثر رساندن نقش اینترنتی برای معماری امنیت جهانی	۰/۸۷۶	اطلاعاتی و عملیاتی	۳
۰/۹۳۳	پایگاه‌های اطلاعاتی			
۰/۹۲۱	خدمات پشتیبانی عملیاتی	۰/۸۷۵	دیپلماسی و همکاری	۴
۰/۹۶۶	کارکردهای دیپلماسی و همکاری			
۰/۹۴۷	فرامرزی شدن تهدیدها و فرصت‌ها	۰/۸۴۹	حقوقی - پلیسی	۵
۰/۹۴۳	مصادیق معاضدت قضایی در پرتو اسناد بین‌المللی			
۰/۸۵۷	مصادیق معاضدت‌های حقوقی - پلیسی			
۰/۸۵۰	اصول و اهداف معاضدت‌های حقوقی - پلیسی	۰/۷۴۰	آموزش	۶
۰/۹۲۸	آموزش‌های غیرمجازی			
۰/۹۱۹	آموزش‌های مجازی			

در خصوص متغیر اصلی ظرفیت‌های سازمان اینترپل، هر ۶ بعد اصلی دارای بار عاملی بزرگ‌تر از ۰/۵ و در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار ($t > ۹۶/۱$) بوده‌اند و بیشترین سهم متعلق به الگوی بعد سامانه‌ای و فناورانه است (بالاترین مقدار بار عاملی را دارا بوده‌است). رده‌های سوم تا ششم نیز متعلق به بعد راهبردی رده دوم، ابعاد اطلاعاتی، عملیاتی، دیپلماسی و همکاری، حقوقی - پلیسی و آموزش است. بر همین اساس، می‌توان مولفه‌های هر بعد را نیز رتبه‌بندی کرد.

الگوی مدیریت بهره‌برداری از ظرفیت‌های سازمان اینترپل در مبارزه با جرایم و مجرمان

سازمان اینترپل از نهادهای مجری قانون در کشورهای عضو، برای کسب دانش، مهارت حرفه‌ای و بهترین شیوه‌های موردنیاز در مبارزه با جرایم و مجرمان حمایت می‌کند و تخصص‌های لازم را به همراه ابزارهای مناسب در اختیار این نهادها قرار می‌دهد. الگوی مدیریت بهره‌برداری از ظرفیت‌های سازمان اینترپل در مبارزه با جرایم و مجرمان، یک فرآیند مدیریتی است و واژه مدیریت در این الگو، به معنای شناخت و استفاده از ظرفیت‌های موجود این سازمان در مبارزه با جرایم و مجرمان در مصادیق مختلف می‌باشد. فعالیت‌های مجرمان، گروهک‌های تروریستی، موسسه‌هایی با فعالیت‌های مجرمانه و گروه‌های تبهکار، همگی نیازمند مدیریت هستند؛ زیرا فعالیت مجرمان و تجارت جرم با مطالعه، تعمق، کنکاش و اقدام سنجیده در سطوح مختلف ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی مدیریت می‌شود. براین اساس، لازم است که نهادهای ملی مجری قانون، نحوه نگرش خود در مبارزه با جرایم و مجرمان را در گستره‌ای وسیع‌تر در نظر بگیرند تا به‌کارگیری تمامی ظرفیت‌های موجود در کشور، فضا را برای فعالیت‌های مجرمانه محدود سازند. ذکر این نکته ضروری است که الگو - به‌دلیل جنبه فراملی همکاری‌ها - ممکن است در محیط داخلی و خارجی به‌جهت برخی از اختلافات در نوع دیدگاه نظری، قوانین و مقررات داخلی و خارجی، عدم عضویت در برخی از کنوانسیون‌ها و نیز تفاوت در ساختارهای انتظامی، امنیتی و قضایی در کشورهای مختلف، در استفاده از برخی از ظرفیت‌ها، دچار چالش اجرایی باشد که این امر در تمامی کشورها طبیعی است. این الگو در اصل، در کنار ظرفیت‌های داخلی کشور، کیفیت مبارزه در سطح فراملی را برای نهادهای ملی مجری قانون ج.ا.ایران افزایش خواهد یافت. در اینجا، با استفاده از مبانی نظری تحقیق و دیدگاه خبرگان، در ابتدا، الگوی مفهومی اولیه تنظیم گردید و سپس با استفاده از معادلات ساختاری، الگوی موردنظر تکمیل شده و مورد تأیید نهایی قرار گرفت.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

ارائه هر نوع الگو، راهبرد و برنامه عملیاتی برای استفاده از ظرفیت‌های سازمان اینترپل در مبارزه با جرایم و مجرمان در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی، در ابتدا، نیازمند شناخت کامل و دقیق ظرفیت‌های این سازمان به‌منظور توسعه همکاری‌های دو و چندجانبه است تا براساس آن، بتوان موضوعات مأموریتی را به‌نحو مطلوب، هوشمند و شبکه‌ای دنبال نمود. سازمان اینترپل در سال‌های اخیر، تلاش مضاعفی را به‌کار بسته‌است تا راه‌هایی بیابد که از طریق آن، نهادهای ملی مجریان قانون کشورهای عضو این سازمان بتوانند بدون در نظر گرفتن تفاوت‌ها در نظام قضایی و پلیسی ملی خود، تبادل اطلاعات و همکاری‌های عملی مورد نیاز را افزایش دهند و در این راستا ظرفیت‌های مناسبی را با مشارکت با کشورهای و بخش خصوصی براساس چشم‌انداز این سازمان - ارتباط پلیس به‌منظور داشتن جهانی امن تر - و همچنین، مأموریت آن - پیشگیری و مبارزه با جرایم از طریق همکاری منسجم و نوآوری در موضوعات پلیسی و امنیتی - طراحی و ایجاد نموده‌است.

بر اساس مطالعات انجام‌شده و نظرات جمع‌آوری‌شده خبرگان، در این تحقیق، برای مدیریت بهره‌برداری از ظرفیت‌های سازمان اینترنتی ۶ بعد، ۲۰ مؤلفه و ۱۲۱ شاخص احصا گردید و تمامی ابعاد به‌همراه مؤلفه‌ها و شاخص‌ها در الگوی ساختاری در نرم‌افزار اسمارت پی.ال.اس.۳ مورد تأیید قرار گرفت.

پیشنهاد‌های زیر، با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از این تحقیق، ارائه می‌شود:

۱. با توجه به اینکه الگوی مدیریت بهره‌برداری از ظرفیت‌های سازمان اینترنتی در این تحقیق ارائه شده‌است، بنابراین، به‌منظور پذیرش و درک مشترک جهت عملیاتی‌شدن این الگو در سطح نهاد‌های ملی، مجری قانون در کشور نیازمند ملزوماتی به شرح زیر است:

- ایجاد یک ستاد عملیات ویژه مبارزه با جرایم فراملی در کشور؛
- استفاده از ظرفیت‌های سازمان اینترنتی توسط نهاد‌های ملی مجری قانون؛
- تهیه زیرساخت‌های موردنیاز (سخت‌افزار و نرم‌افزار) جهت توسعه در سطح کشور؛
- ارتقای ساختار و سازمان پلیس بین‌الملل ناجا به‌عنوان تنها بخش ارتباطی قانونی کشور با سازمان اینترنتی متناسب با گسترش فعالیت‌ها و مأموریت‌های فراملی؛
- تهیه و تنظیم یک آیین‌نامه اجرایی بین‌دستگاهی در سطح ملی؛
- تلاش در جهت ایجاد یک مرکز منطقه‌ای جدید مبارزه با جرایم با همکاری سازمان اینترنتی در کشور.

۲. همان‌گونه که از منظر خبرگان در این تحقیق، ظرفیت سامانه‌ای و فناوریانه دارای اهمیت بالایی تشخیص داده شده‌است، لازم است که سامانه‌های اینترنتی حسب مأموریت‌های موردنیاز نهاد‌های ملی مجری قانون، با محوریت پلیس بین‌الملل ناجا، به نهاد‌های ملی مجری قانون کشور معرفی شوند و آموزش‌های لازم نیز در این خصوص ارائه شود.

۳. نظر به اهمیت ظرفیت راهبردهای سازمان اینترنتی، لازم است جمهوری اسلامی ایران با بومی‌سازی نسبت به تهیه و تنظیم راهبردهای استفاده از ظرفیت‌های این سازمان در مبارزه با جرایم و مجرمان بر اساس نیازمندی‌های ملی اقدام نماید.

۴. نظر به وجود ظرفیت اطلاعاتی و عملیاتی سازمان اینترنتی، جمهوری اسلامی ایران، لازم است که به‌منظور حضور و مشارکت فعال با این سازمان، شورای متشکل از تمامی نهاد‌های مجری قانون، مسائل و تهدیدهای کلان امنیتی جرایم در سطح ملی و فراملی را احصا نماید تا نسبت به همکاری و تعریف طرح‌های عملیاتی با سازمان اینترنتی اقدامات لازم صورت پذیرد.

۵. دیپلماسی و همکاری با سازمان اینترپل و کشورهای عضو از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ به‌گونه‌ای که بسیاری از کشورهای پیشرو در عرصه مبارزه با جرایم و مجرمان، ضمن شناخت دقیق وضعیت و درک صحیح از فعالیت در حوزه فراملی، در تلاشند تا از طریق بسترسازی و تنظیم سیاستگذاری‌های مناسب، سطح ارتباطات و همکاری خود با کشورها و نهادهای بین‌المللی را از طریق تصدی جایگاه‌های خالی در کشورها و نهادهای بین‌المللی با عنوان "افسر رابط پلیس" یا "نماینده پلیس" با هدف افزایش اشراف اطلاعاتی و اثرگذاری بیشتر ارتقا دهند. پلیس بین‌الملل ناجا نیز می‌بایست با توجه به ظرفیت منحصر به فرد سازمان اینترپل، نسبت به تصدی مشاغل در این سازمان با توجه تجارب خوب افسران ناجا اقدامی جدی صورت دهد.

۶. پلیس بین‌الملل ناجا باید برای ارتقای همکاری‌های حقوقی - پلیسی با سازمان اینترپل به‌منظور رسیدگی به پرونده‌های ملی خود، به اسناد بین‌المللی و معاضدت حقوقی - پلیسی اتکا نماید.

۷. آموزش نهادهای ملی مجری قانون برای استفاده از ظرفیت‌های سازمان اینترپل امری ضروری است؛ برای این منظور، لازم است که مرکز آموزش بین‌المللی پلیس دانشگاه علوم انتظامی امین و مراکز دانشگاهی و مأموریتی نهادهای ملی مجری قانون، از طریق برگزاری سمینارها و نشست‌های تخصصی و کارگاه‌های آموزشی با موضوع سازمان اینترپل در سطح ملی و فراملی، با جدیت بیشتری در این موضوع همکاری نمایند.

منابع فارسی

- قرآن کریم
- سند چشم انداز ۱۴۰۴
- بیات، سعیده؛ پیرعلی، علیرضا(۱۳۹۵)، "جرایم سازمان یافته ملی و نقش اینترنتی در مقابله با آن"، مطالعات بین‌المللی پلیس، سال ششم، صص ۷۷ - ۵۵
- تری تریف و دیگران(۱۳۸۱)، مراحل بنیادین اندیشه در مطالعات امنیت ملی، گردآوری و ترجمه اصغر افتخاری، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی
- _____ (۱۳۸۳)، مطالعات امنیتی نوین، ترجمه علیرضا طیب و وحید بزرگی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی
- جوادی آملی، عبدالله(۱۳۸۸)، روابط بین‌الملل در اسلام، قم، مرکز نشر اسراء
- دانایی فرد، حسن؛ باباشاهی، جبار؛ آذر، عادل؛ کردتایچ، اسدالله(۱۳۹۴)، "تحقق رفاه ملی از رهگذر ارتقای ظرفیت رقابت‌پذیری ملی"، مدیریت دولتی، سال هفتم، شماره دوم، صص ۲۴۵ - ۲۵۸
- راتسل، سیلوستر؛ جی، مارتا(۱۳۹۳)، میانی حقوقی اینترنتی، ترجمه حمیدرضا شعبانی فرد، تهران، نشر سازمان عقیدتی سیاسی ناجا
- زرنگار، احسان(۱۳۹۶)، نقش اینترنتی در تأمین امنیت بین‌الملل و تحقق کیفی با تأکید بر نحوه تعامل آن با پلیس بین‌الملل ناجا، تهران، سازمان تحقیقات و پژوهش‌های ناجا
- سعیدی، روح‌الأمین(۱۳۹۴)، "چشم‌انداز رهایی بشر در نظریه اسلامی و نظریه انتقادی روابط بین‌الملل: رویکردی تطبیقی"، مطالعات انقلاب اسلامی، شماره ۴۰، صص ۴۸ - ۲۷
- ظریف، محمد جواد؛ سجاد پور، سید محمد کاظم(۱۳۸۹)، دیپلماسی چندجانبه(نظریه و عملکرد سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی)، "جلد اول، تهران، انتشارات وزارت امور خارجه
- عباسی، محمود(۱۳۷۴)، پلیس بین‌الملل، تهران، نشرمجد
- غفاری، علیرضا(۱۳۷۸)، "نقش سازمان پلیس جنایی بین‌المللی در امنیت اجتماعی کشورهای عضو(با تأکید بر راهبرد جمهوری اسلامی ایران)"، پایان‌نامه دکتری، دانشگاه عالی دفاع ملی
- فروغی، فضل‌الله؛ میرزایی، محمد(۱۳۹۴)، "معاضدت‌های حقوقی و پلیسی در مقابل جرایم فراملی با تأکید بر نقش اینترنتی"، کارآگاه، شماره ۳۰، صص ۹۴ - ۶۹
- منوریان، عباس(۱۳۹۴)، تفکر استراتژیک: مفهوم، عناصر و مدل‌ها، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه تهران

- یزدان فام، محمود (۱۳۸۸)، "جهانی شدن، امنیت و پلیس"، مطالعات راهبردی، سال دوازدهم، شماره دوم، صص ۱۴۹ - ۱۲۳

منابع انگلیسی

- Adrian, iacob. (2013).The importance of international police cooperation. International journal of criminal investigation, 3(2),109-117.At Retrieved https://www.ijci.eu/published/IJCI_61_Iacob.pdf#view=Fit
- Stock, j. (2017). Building a global learning community-an Interpol perspective. European Law Enforcement Research Bulletin, 3, 21-24. At Retrieved <https://bulletin.cepol.europa.eu/index.php/bulletin/article/view/282/219>
- Interpol's rules on the processing of data(2016). Interpol. Retrieved from www.interpoli.int.
- General Regulations(2014). Interpol. Retrieved from www.interpoli.int.
- Constitution of the Interol (2017). Interpol. Retrieved from www.interpoli.int.
- Interpol,(2007), "Annual Report". Interpol. Retrieved from www.interpoli.int.
- Interpol,(2017), "Annual Report". Interpol. Retrieved from www.interpoli.int.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی